

Od Bogurodzicy do Góreckiego

Dziejowe zawieruchy unicestwiły większość śladów po kulturze muzycznej czasów Piastów i pierwszych Jagiellonów, z pewnością interesującej. Z tej epoki pochodzi najstarsza znana pieśń w języku polskim – *Bogurodzica* przekazana w źródłach z XV w, lecz na pewno wcześniejsza. Dzięki akłamacji *Kyrie eleison* śpiewanej przez rycerstwo przed bitwami, stała się z czasem polską *carmen patrium*, jak ją określił Jan Długosz. Dopiero z wieku XVI mamy więcej kompletnych przekazów, ukazujących muzykę polskiego renesansu jako dojrzałą i ambitną. Jej nurt związany z kościołem rzymskim preferował polifonię w typie międzynarodowym, bliskim wzorom franko-flamandzkim, której przykładem są publikowane ówczesnie także za granicą kunsztowne motety tacińskie Wacława z Szamotuł. Twórca ten reprezentuje jednocześnie drugi nurt – muzykę ewangelicką tworzoną do tekstów polskich, przeznaczoną do muzykowania rodzinnego i wspólnotowego. Jego pieśni do tekstów (lub przekładów) wybitnych poetów zachwycają brzmieniową urodą i stanowią do dziś ważną pozycję repertuaru polskich zespołów. Równie ważne i ciekawe są wydane w Krakowie w 1580 r. *Melodie na psalterz polski* Mikołaja Gomółki, wspaniale umuzyczniające parafrazy psalmów pióra Jana Kochanowskiego. Po osiągnięciach muzycznych w XVI i I poł. XVII w. – lat szczodrego dla muzyki mecenatu Wazowskiego nastąpił regres; lata wojen, niepokoїв nie sprzyjały muzyce, choć i wtedy powstawało sporo pozycji ambitnych i wartościowych, jak dzieła wawelskiego kapelmistrza G.G.Gorczyckiego. Jego czterogłosowa *Missa paschalis* utrzymana w retrospektywnym stylu nawiązującym do polifonii renesansowej powstała dla kapeli katedralnej w Krakowie i zgodnie z piękną lokalną tradycją cytuje motywy polskich pieśni wielkanocnych.

W trudnych czasach zaborów nabożeństwa z muzyczną oprawą zapewnianą przez amatorskie zespoły wspomagane przez profesjonalnych muzyków stawały się ważkim środkiem zachowania i przekazu ojczyzkiego słowa i tradycji. Z tego właśnie ducha wyrasta m.in. twórczość sakralna Stanisława Moniuszki. Skupiony na solowych pieśniach i operze doskonale władał także fakturą chóralną (był cenionym chórmistrzem, zwłaszcza w wileńskim okresie swej kariery), czego przykładem jest wzruszające opracowanie *Modlitwy Pańskiej*. Do najważniejszych twórców muzyki chóralnej na przełomie

XIX i XX w. należał Feliks Nowowiejski. Jego utwory sakralne obejmują zarówno muzykę amatorską i użytkową, jak i tę o prawdziwie wysokich walorach artystycznych, której przykład stanowi przejmujące, utrzymane w cecylikańskim, „neorenesansowym” duchu opracowanie *Stabat Mater*.

Po II wojnie światowej, często na przekór komunistycznym władzom liczni polscy kompozytorzy tworzyli ambitne dzieła sakralne, a powszechny entuzjazm po wyborze papieża-Polaka bardzo ten nurt ożywił i zintensyfikował. Cykl pięciu *Pieśni Maryjnych* Henryka Mikołaja Góreckiego op. 54 z 1985 r. zawiera piękne, pełne skromności i pokory harmonizacje tradycyjnych polskich pieśni poświęconych Matce Zbawiciela. *Msza dziękczynna* (*Missa gratiarum actione*) Juliusza Łuciuka z roku 1974 należy do utworów otwierających w jego twórczości czas zwrotu ku tradycji po okresie śmiałych stylistycznych poszukiwań. Powstała na zamówienie ks. Jana Palusińskiego inicjatora legendarnego festiwalu muzyki religijnej Sacrosong odbywającego się od 1969 r. w różnych miastach Polski. Muzyka *Mszy dziękczynnej* twórczo i erudycyjnie nawiązuje do stylu wieków średnich – gregoriańskiej monodii (która służy tu za wzór modalnych formuł melodycznych) oraz pierwotnej wielogłosowości, zw. *Organum*.

Najmłodsze pokolenie twórców reprezentuje Bartosz Kowalski-Banasewicz, muzyk o wszechstronnych talentach – kompozytor, instrumentalista, aranżer, performer. Jego przejmująca *Lacrimosa* operuje zaawansowanym językiem muzycznym i fakturą (ciekawe użycie efektu glissanda; ukłonem w stronę tradycji w opracowaniu tego tekstu są opadające zwroty chromatyczne, dawna figura muzycznej retoryki zw. *patopoiq* – muzyczny symbol cierpienia).

Piotr Maculewicz

Projekt finansuje m.st. Warszawa

Organizator

Projekt graficzny: Tadeusz Kazubek

www.pmv.org.pl

koncert POLSKA MUZYKA CHÓRALNA

od BOGURODZICY do GÓRECKIEGO

chór CAPPELLA CORALE VARSAVIANA

ROMAN REWAKOWICZ dyrygent

23.06
godz. 19:30

Kościół Zesłania Ducha Świętego
ul. Broniewskiego 44

25.06
godz. 19:00

Kościół Wniebowstąpienia Pańskiego
al. Komisji Edukacji Narodowej 101

WSTĘP WOLNY

Program koncertów

- Bogurodzica
- Mikołaj Gomółka (ok. 1535–1609) – „Panu ja ufam”
- Mikołaj Gomółka – „Płacz sprawiedliwy”
- Mikołaj Gomółka – „Nieście chwałę”
- Wacław z Szamotuł (ok. 1524–ok. 1560)
– „In Te Domine speravi”
- Wacław z Szamotuł – „Kryste dniu naszej światłości”
- Grzegorz Gerwazy Gorczycki (ok. 1665–1734)
– „Missa Paschalis”
- Juliusz Łuciuk (ur. 1927) – „Msza Dziękczynna”
- Stanisław Moniuszko (1819–1872) – „Ojciec nasz”
- Feliks Nowowiejski (1877–1946) – „Stabat Mater”
- Henryk Mikołaj Górecki (1933–2010)
– „Zdrowaś bądź Maryja” z Pieśni maryjnych op. 54
- Bartosz Kowalski (ur. 1977) – „Lacrimosa”

Cappella Corale Varsaviana

Chór Cappella Corale Varsaviana powstał w 2007 roku z inicjatywy Romana Rewakowicza – dyrygenta aktywnego zarówno w dziedzinie chóralnej jak i orkiestrowej przy współpracy z Małgorzatą Szymanek-Piotrowską – managerem o wieloletnim doświadczeniu chóralnym. Członkowie Chóru to zawodowi muzycy. Zespół ma na swoim koncie udział w licznych nagraniach muzyki do filmów, produkowanych zarówno w kraju jak i za granicą, takich kompozytorów, jak Jan A.P. Kaczmarek (laureat Oscara za muzykę filmową), Stanisław Syrewicz, Michał Lorenc i inni. W 2007 roku zespół wystąpił w Zamku Królewskim w Warszawie na wspólnym koncercie z Rosyjskim Państwowym Chórem Kameralnym w ramach Sezonu Kultury Rosyjskiej w Polsce. W grudniu 2008 chór Cappella Corale Varsaviana wziął udział w Sezonie Polski w Rosji występując z dużym powodzeniem w Moskwie i Jarosławiu. W latach 2009–2010 zespół koncertował podczas Warszawskiego Festiwalu Chóralnego „Na Królewskim Trakcie”. W maju 2011 roku Cappella Corale Varsaviana wzięła udział w Mszy Dziękczynnej za beatyfikację Jana Pawła II, a także w koncercie muzyki Michała Lorenca „Missa Magna Beatificationis” w Rzymie. W roku 2018 Chór zrealizował koncertowe tournée do Białorusi, Ukrainy, Łotwy i Litwy dając 10 koncertów w ważniejszych miastach tych państw. Szczególne zamiłowanie i znajomość muzycznych tradycji wschodniego chrześcijaństwa przez Romana Rewakowicza skłania Zespół do muzyki prawosławia, w tym do ukraińskiej muzyki cerkiewnej. Bardzo ważne miejsce w repertuarze Zespołu zajmuje polska muzyka chóralna.

SOPRANY

Magdalena Dobrowolska
Monika Dobrzyńska-Krysiak
Maria Muszyńska
Magdalena Schabowska-Krawczyk
Samitra Suwannarit

ALTY

Jadwiga Bartnik
Beata Dąbrowska
Marzanna Jadczyk
Anna Kozłowska
Urszula Rodowicz

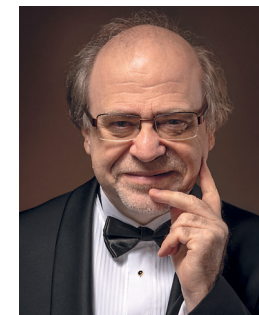
TENORY

Marcin Jaskowski
Adam Miroszczuk
Zbigniew Tupczyński
Grzegorz Wiśniewski
Emil Zwoliński

BASY

Sebastian Gunerka
Adam Kaczyński
Miłosz Kondraciuk
Andrzej Kozłowski
Bogumił Kozłowski

Roman Rewakowicz - dyrygent

for: Robert McHalek

Roman Rewakowicz, absolwent Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w zakresie teorii muzyki oraz dyrygentury w klasie Bogusława Madeya. W swojej uczelni studiował także kompozycję w klasie Mariana Borkowskiego. W latach 1983–1993 prowadził Ukraiński Chór Męski „Żurawli”, z którym odbył szereg międzynarodowych tournée do USA, Kanady, krajów Europy Zachodniej i Ukrainy. Jest założycielem warszawskiego chóru Cappella Corale Varsaviana. Współpracuje z Narodowym Chórem Ukrainy „DUMKA”. Od połowy lat 90-tych zajmuje się także dyrygenturą symfoniczną – występował z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Ukrainy w Kijowie, Państwową Orkiestrą Białorusi w Mińsku, orkiestrami filharmonii w Polsce, Ukrainie, Białorusi, Rosji, Słowacji i Serbii. W 1995 we Lwowie wraz z kompozytorami zrzeszonymi w Lwowskim Oddziale Związku Kompozytorów Ukrainy założył Festiwal Muzyki Współczesnej „Kontrasty”, na którym dokonał prawykonań utworów Igora Szczerbakowa, Jurija Łaniuka i Edwarda Sielickiego, jak również ukraińskich prawykonań dzieł m.in. Witolda Lutosławskiego, Krzysztofa Pendereckiego, Andrzeja Nikodemowicza, Arvo Pärta. W 1998 wraz z Ewą Samborską założył Fundację „Pro Musica Viva”, w ramach działalności której zorganizował szereg przedsięwzięć w Polsce, Ukrainie, Białorusi i Rosji, a ostatnio także w Łotwie i Litwie. Swoje działania artystyczne koncentruje na promocji muzyki polskiej w Ukrainie i ukraińskiej w Polsce. Jest twórcą koncepcji i dyrektorem artystycznym Festiwalu „Dni Muzyki Ukraińskiej w Warszawie”.

Ukraińska muzyka cerkiewna

Już od pierwszych wieków chrześcijaństwa dopuszczano w liturgii wyłącznie muzykę wokalną. Kościół Zachodni zezwolił później na wprowadzenie organów, Kościół Wschodni zaś pozostał do dziś przy muzyce *a cappella*, uznając, że tylko głos ludzki godzien jest wypowiedzieć Słowo Boże, instrumenty zaś odwracają uwagę od tego, co najistotniejsze. Śpiew w liturgii prawosławnej jest integralną częścią obrządku, najważniejszą formą przekazu Słowa Bożego.

Muzyka sakralna Kościoła Wschodniego od początku rozwijała się odmiennie niż w Kościele Zachodnim. O ile w liturgii rzymskiej wielogłosowość zaczęła dominować już w pierwszych wiekach drugiego tysiąclecia, o tyle muzyka sakralna Cerkwi prawosławnej pozostała w większości jednogłosowa – dopiero w XVII stuleciu śpiew wielogłosowy zagościł w muzyce cerkiewnej na stałe (choć już wcześniej w różnych ośrodkach pojawiały się stopniowo mniej lub bardziej zaawansowane próby śpiewu polifonicznego). Przykładem ukraińskiego śpiewu monodycznego jest *Hymn do Bogurodzicy* z wydanego w 1904 roku *Irmotohionu Lwowskiego*, w oryginalnej postaci jednogłosowej, który usłyszymy w wykorzystującym technikę burdonową, polifonicznym opracowaniu Romana Rewakowicza.

Okres największej świetności ukraińskiej muzyki cerkiewnej to przełom XVIII i XIX stulecia, określane często mianem „ukraińskiego baroku”. Najwybitniejsi kompozytorzy tego okresu to Maksym Berezowski, Artem Wedel, a przede wszystkim Dmytro Bortniański, którego rodzina wywodziła się zresztą z temkowskiej wsi Bartne (obecnie w powiecie gorlickim). Gruntownie wykształcony we Włoszech, został nadwornym kompozytorem dworu carskiego w Petersburgu, gdzie powstało jego *opus magnum* – 35 koncertów na chór *a cappella*. Jeden z nich to *Wykrzykuj Panu ziemio całą*.

W dość zbliżonym do Bortniańskiego stylu utrzymane są koncerty współczesnych mu twórców. *Nie porzuć mnie w wieku pochyłym* to najśłynniejsze dzieło Maksyma Berezowskiego, który podobnie jak Bortniański studiował we Włoszech, jednak przedwczesna śmierć zatrzymała jego karierę na petersburskim dworze. Koncert *Panie, Boże mój, w Tobie szukam schronienia* reprezentuje twórczość działającego w Kijowie, również młodo zmarłego Artema Wedela.

Koncert chórny *a cappella* to specyficzna forma muzyczna, typowa dla muzyki religijnej prawosławia. Gdy w XVII wieku

zaczęto tworzyć muzykę wielogłosową, utwory utrzymane w nowym stylu nazwano właśnie koncertami, przez analogię do wokalnoinstrumentalnych dzieł twórców zachodnioeuropejskich, opartych na barokowej zasadzie kontrastowania obsady, faktury i innych elementów muzycznych.

Muzykę cerkiewną pisali oczywiście także twórcy kolejnych epok, uzupełniając tradycję prawosławnej muzyki chóralnej o nowe, typowe dla romantyzmu środki ekspresyjne. Do najwybitniejszych postaci muzyki ukraińskiej w XIX wieku należał Mychajło Werbycki, greckokatolicki proboszcz z podprzemyskich Młynów, autor hymnu państwowego Ukrainy; usłyszymy jego chóralną pieśń *Anioł zwiastował*, wykonywaną w liturgii w okresie wielkanocnym.

Mykoła Leontowycz, jedna z najważniejszych postaci ukraińskiego odrodzenia narodowego na przełomie XIX i XX stulecia, to autor niezliczonych opracowań pieśni ludowych (m.in. słynnego *Szczedryka*, znanego na całym świecie jako *Carol of the Bells*), ale także cenionych dzieł sakralnych, w tym poruszającej, prostej modlitwy *W królestwie Twoim* i przepięknego opracowania *Ojciec nasz*.

Na przełomie wieków działał także Kyrilo Stecenko, jeden z czołowych kompozytorów ukraińskich tego okresu, jak również ksiądz prawosławny; z jego bogatej twórczości usłyszymy dwa utwory – *Błogostaw duszo moja Pana* oraz *Pieśń Cherubinów*, bodaj najczęściej opracowywaną przez kompozytorów część prawosławnej liturgii.

Z początku XX stulecia pochodzi także pieśń *Od młodości mojej* Pyłypa Kozycyckiego, kompozytora i dyrygenta, później także cenionego muzykologa.

Paweł Markuszewski

Organizator:

Patronat medialny:

Projekt finansuje m.st. Warszawa

Współpracca:

UWAGA NA SYTUACJĘ EPIDEMICZNĄ. NOŚMY MASKI I ZACHOWAJMY ODPOWIEDNI DYSTANS. W przypadku wystąpienia niepokojących objawów prosimy o pozostanie w domu.

www.pmv.org.pl

Projekt graficzny: Tadeusz Kazubek

Ukraińska muzyka cerkiewna

chór CAPPELLA CORALE VARSAVIANA

ROMAN REWAKOWICZ dyrygent

02.09
godz. 19:30

Kościół św. Klemensa Hofbauera
ul. Karolkowa 49

03.09
godz. 19:30

Kościół Najczystszej Serca Maryi
ul. Chłopickiego 2

WSTĘP WOLNY

Program koncertów

- Hymn do Bogurodzicy – monodia
- **Dmytro Bortniański** (1751–1825) – Koncert Chóralny Nr 4 „Wykrzykuj Panu ziemię całą”
- **Kyryło Stecenko** (1882–1922) – „Błogostaw duszo moja Pana”
- **Mykoła Leontowycz** (1877–1921) – „W królestwie Twoim” *solo* – Adam Miroszczuk
- **Mychajło Werbycki** (1815–70) – „Anioł zwiastował” *solisti*: Magdalena Dobrowolska, Monika Dobrzyńska-Krysiak, Jadwiga Bartnik, Adam Miroszczuk, Emil Zwoliński, Sebastian Gunerka
- **Kyryło Stecenko** – „Pieśń Cherubinów”
- **Mykoła Leontowycz** – „Ojczyzna nasza”
- **Artem Łuka Wedel** (1767–1808) – Koncert Chóralny „Panie, Boże mój, w Tobie szukam schronienia”
- **Pyłyp Kozycycki** (1893-1960) – „Od młodości mojej” *solo* – Emil Zwoliński
- **Maksym Berezowski** (1745-77) – Koncert chóralny „Nie porzuć mnie w wieku pochyłym” *solisti*: Magdalena Dobrowolska, Monika Dobrzyńska-Krysiak, Jadwiga Bartnik, Adam Miroszczuk, Emil Zwoliński, Sebastian Gunerka

Cappella Corale Varsaviana

CAPPELLA CORALE VARSAVIANA powstała z inicjatywy ROMANA REWAKOWICZA – dyrygenta aktywnego zarówno w dziedzinie chóralnej jak i orkiestrowej. Członkowie chóru to zawodowi muzycy. Inauguracją działalności Chóru był wspólny występ w Zamku Królewskim w Warszawie z Rosyjskim Państwowym Chórem Kameralnym w ramach Sezonu Kultury Rosyjskiej w Polsce w 2007 roku. W 2008 Cappella Corale Varsaviana wzięła udział w Sezonie Polski w Rosji występując z dużym powodzeniem w Moskwie i Jarosławlu. W latach 2009–2010 koncertował podczas Warszawskiego Festiwalu Chóralnego „Na Królewskim Trakcie”. W maju 2011 roku Cappella Corale Varsaviana wzięła udział we Mszy Dziękczynnej za beatyfikację Jana Pawła II, a także w koncercie muzyki Michała Lorenca „Missa Magna Beatificationis” w Rzymie. W roku 2018 Chór zrealizował koncertowe tournée do Białorusi, Ukrainy, Łotwy i Litwy dając 10 koncertów w ważniejszych miastach tych państw. Zespół ma na swoim koncie udział w licznych nagraniach muzyki do filmów produkowanych zarówno w kraju jak i za granicą takich kompozytorów, jak Jan A.P. Kaczmarek (laureat Oscara za muzykę filmową), Stanisław Syrewicz, Michał Lorenc i inni. Szczególne zamiłowanie i znajomość muzycznych tradycji wschodniego chrześcijaństwa przez Romana Rewakowicza skłania zespół do muzyki prawosławia, w tym do ukraińskiej muzyki cerkiewnej.

Roman Rewakowicz – dyrygent

ROMAN REWAKOWICZ, absolwent Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie w zakresie teorii muzyki oraz dyrygentury w klasie Bogusława Madeya. W swojej uczelni studiował także kompozycję w klasie Mariana Borkowskiego. W latach 1983–1993 prowadził Ukraiński Chór Męski „Żurawli”, z którym odbył szereg międzyna-

rodowych tournée do USA i Kanady, krajów Europy Zachodniej i Ukrainy. Jest założycielem warszawskiego Chóru Cappella Corale Varsaviana. Współpracuje z Narodowym Chórem Ukrainy „DUMKA”. Od połowy lat 90. zajmuje się także dyrygenturą symfoniczną – występował z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Ukrainy w Kijowie, Państwową Orkiestrą Białorusi w Mińsku, orkiestrami filharmonii w Polsce, Ukrainie, Białorusi, Rosji, Słowacji i Serbii. W 1998 wraz z Ewą Samborską założył Fundację „Pro Musica Viva”, w ramach działalności której zorganizował szereg przedsięwzięć w Polsce, Ukrainie, Białorusi i Rosji, a ostatnio także w Łotwie i Litwie. Swoje działania artystyczne koncentruje na promocji muzyki polskiej w Ukrainie i ukraińskiej w Polsce. Jest twórcą koncepcji i dyrektorem artystycznym Festiwalu „Dni Muzyki Ukraińskiej w Warszawie”.

SOPRANY

Magdalena Dobrowolska
Monika Dobrzyńska-Krysiak
Kinga Jaskowska
Maria Muszyńska
Magdalena Schabowska-Krawczyk

TENORY

Marcin Jaskowski
Adam Miroszczuk
Zbigniew Tupczyński
Grzegorz Wiśniewski
Emil Zwoliński

ALTY

Jadwiga Bartnik
Beata Dąbrowska
Marzanna Jadczyk
Anna Kozłowska
Urszula Rodowicz

BASY

Sebastian Gunerka
Mirosław Grabski
Adam Kaczyński
Andrzej Kozłowski
Bogumił Kozłowski